

A TANÁRKÉPZÉS ÉS “A NEM KIRÁLYI ÚT” OKTATÁSPOLITIKAI ERŐTERE

Nagy Péter Tibor

Oktatókutató Intézet, Budapest

nagy.peter.tibor@ella.hu

Kulcsszavak: tanítóképzés, tanárképzés, oktatáspolitikai, oktatástörténet

Ismert, hogy a magyar oktatásügy eredetileg három jól elkülönülő erőteréből állt: a népiskolaiból, a középiskolaiból és az egyetemiből. A három erőterben a tanárképzést három radikálisan eltérő processzus szabályozta: a népiskolai tanítóképzést az erre célra szerveződött, a tanfelügyelőnek alávetett, majd fokozatosan önállóul közép fokú tanítóképző intézetek világa, a középiskolai tanárokat az egyetemi szabadság és a tanárképző intézetek standardizációjának sajátos kettőssége, az egyetemeket pedig – az egyetem belső erőviszonyai által meghatározott – magántanári rendszer és a tanszékszervezés, a rendes tanári kinevezés VKM által is befolyásolt viszonyai.

A “népoktatásból kinövő” polgári iskolai intézmény személyzete fokozatosan szerezte meg a tanári címet. A hetvenes években még jelentős küzdelem zajlott a polgári iskolai tanárság tanítóképzős érdekeltségű és attól elszakadni kívánó, önálló intézményt szervezni akaró csoportja között, a századfordulón és utána a polgári iskolai tanárok maguk között már egyetértettek az önálló képzés szükségességében, de a részletkérdéseken tovább folyt a vita, s mind az igazgatásban, mind a szomszédos szakmákban sok ellenérdekű csoport volt. A polgári iskola alsóközépiskolává változtatásának folyamata is felvetette a tanárok képzettségének – mármint nem egyetemi képzettségének – problematikusságát.

A tanítóképző intézetek – minthogy egy iskolai fokozattal feljebb helyezkedtek el – tanári címe nem volt kérdéses, az annál inkább, hogy milyen felsőfokú intézmény elvégzése szükséges a tanítóképző-intézeti tanári státusz betöltéséhez. Ugyanis a tanítóképző intézmény “önazonosságához”, a domináns csoport érdekérvényesítéséhez hozzátartozott, hogy magából a tanítóképzőkből rekrutálódjék a tanítóképző-intézeti tanárságot képző intézmény diáksága, – másfelől viszont az iskola presztízisének növeléséhez az érettségi joga szükségeltetett volna, amelynek viszont logikai előfeltétele a középiskolai tanárokhoz hasonlóan tudományosan képzett tanári kar.